

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти

Дипломна робота
ОС «Магістр»

**на тему: «ЗАСТОСУВАННЯ НАРОДНОЇ ІГРАШКИ В
ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»**

Виконала: студентка II курсу, групи ДО-м
спеціальності: 012 – «Дошкільна освіта»

Господар Наталія Петрівна

Керівник: к.пед.н., доц. Рего Г.І.

Рецензент: к.пед.н., доц. Ходанич Л.П.

Мукачево - 2019

ЗМІСТ

ВСТУП		5
Розділ 1.	ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	9
1.1	Характеристика педагогічного процесу закладу дошкільної освіти	9
1.2	Педагогічний процес як засіб формування особистості дитини дошкільного віку	15
Розділ 2.	ІГРАШКА ТА ЇЇ МІСЦЕ В ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	21
2.1	Виховна та освітня цінність іграшки	21
2.2	Погляди видатних педагогів на роль народної іграшки у формуванні особистості дитини дошкільного віку	28
2.3	Народна іграшка	33
2.4	Використання народної іграшки в закладі дошкільної освіти	40
Розділ 3.	ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ЗАСТОСУВАННЯ НАРОДНОЇ ІГРАШКИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	46
3.1	Застосування народної іграшки в педагогічному процесі Куштановицького дошкільного навчального закладу	46
3.2	Дослідження рівня знань дітей дошкільного віку про народну іграшку на констатуючому та заключному етапі	49
3.3	Ставлення педагогів до застосування народної іграшки в навчально-виховному процесі на констатуючому та заключному етапі	56
3.4	Рекомендації вихователям щодо створення міні-музею «Народної іграшки» в закладі дошкільної освіти	58
ВИСНОВКИ		63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		67
ДОДАТКИ		76

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах реформування системи освіти України особливо гостро стоїть проблема формування в підростаючого покоління почуття патріотизму, ціннісного ставлення до своєї землі, українського народу, його культури. Дана проблема набуває особливого значення у дошкільному віці, коли відбувається природна інтеграція дитини в духовний світ рідного народу.

Саме тому серед найважливіших завдань, визначених Законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти та чинних програмах дошкільної освіти є виховання в дітей поваги до українських народних звичаїв, державної та рідної мови, відродження народних традицій.

У закладах дошкільної освіти патріотичне виховання дошкільників здійснюється відповідно до Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки (2015 р.), Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015 р.) та інших документів, що унормовують діяльність закладів освіти.

Теоретико-методичні засади формування почуття патріотизму в дітей розкриваються у працях українських дослідників І. Беха, К. Біницької, А. Богуш, Т. Дуткевич, В. Кузь, К. Назаренко, М. Стельмаховича, Т. Степанової, К. Чорної, Л. Шкрєбтєнко, М. Ярмаченка та інших.

На думку Л. Артемової, А. Богуш, Н. Лисенко, М. Стельмаховича та інших, успішне розв'язання проблеми формування особистості дитини дошкільного віку можливе тільки в середовищі національної культури із використанням надбань традиційної народної педагогіки. Найдоступнішим засобом народної педагогіки, що викликає позитивні емоції, є народна іграшка.

Народна іграшка є спадщиною подібно до рідної мови, казки, пісні, що зберігає пам'ять етносу, нації, народу про своє історичне минуле. Вона несе в

собі художню культуру народної творчості, розвиває самобутні риси естетики народу. У «Концепції дошкільного виховання в Україні» зазначено, що народна іграшка, та гра з нею є важливим засобом національного виховання.

На вплив народної іграшки на формування особистості дитини вказували С. Русова, А. Усова, Е. Фльоріна, А. Макаренко та інші.

Аналіз наукових праць, психолого-педагогічної й методичної літератури засвідчує, що, незважаючи на наявність широкого кола наукових досліджень у цій галузі, залишаються нерозкритими питання щодо застосування народної іграшки в організації педагогічного процесу сучасного закладу дошкільної освіти.

Саме актуальність означеної проблеми зумовили вибір теми нашої магістерської роботи: **«Застосування народної іграшки в педагогічному процесі сучасного закладу дошкільної освіти».**

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та практично перевірити можливості застосування народної іграшки в педагогічному процесі сучасного закладу дошкільної освіти.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі **завдання дослідження:**

1. Теоретично обґрунтувати зміст педагогічного процесу сучасного закладу дошкільної освіти.

2. Охарактеризувати народну іграшку як засіб формування національної культури. Розкрити можливості її використання в сучасному закладі дошкільної освіти.

3. Здійснити дослідження рівня сформованості знань педагогів та дітей дошкільного віку про народну іграшку та зробити аналіз застосування народної іграшки в педагогічному процесі.

4. Розробити рекомендації для педагогів щодо створення міні-музею «Народна іграшка» та апробувати технологію застосування народної іграшки в педагогічному процесі.

Об'єкт дослідження: педагогічний процес закладу дошкільної освіти.

Предмет дослідження: застосування народної іграшки в педагогічному процесі закладу дошкільної освіти.

Для вирішення поставлених завдань, ми використовували такі **методи дослідження:** *теоретичні:* науковий аналіз основних категорій дослідження; аналіз монографічної, навчально-методичної літератури та нормативно-правових документів з досліджуваної проблеми; порівняння, класифікація та узагальнення набутої інформації; *емпіричні:* діагностичні методи (анкетування, педагогічне спостереження за діяльністю педагогів, бесіди) для перевірки ставлення до використання народної іграшки в навчально-виховному процесі та наявність знань, умінь і навичок по виготовленню іграшок педагогів закладу дошкільної освіти; педагогічний експеримент (констатувальний, контрольний); аналіз експериментальних даних; *статистичні:* методи вибірки й аналізу результатів дослідження; побудова таблиць та діаграм.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що результати дослідження можуть бути використані педагогами і вихователями дошкільних закладів освіти, укладачами програм; викладачами дошкільних факультетів вищих освітніх закладів у процесі лекційних курсів і практичних занять, а також для розробки методичних вказівок щодо використання народної іграшки в педагогічному процесі закладів дошкільної освіти.

База педагогічного дослідження Куштановицький Дошкільний навчальний заклад Верхньокоропецької сільської ради Мукачівського району Закарпатської області.

Апробація результатів дослідження Основні положення, висновки, рекомендації, результати дослідження доповідалися на III Міжнародній науково-практичній конференції «Освіта і формування конкурентноспроможності фахівців в умовах євроінтеграції», яка відбулася 24-25 жовтня 2019 року в Мукачівському державному університеті. Тема доповіді: «Виховна та освітня цінність народної іграшки».

Публікації студента. Господар Н.П., Реґо Г. І. Виховна та освітня цінність народної іграшки /Н.П. Господар, Г. І. Реґо / Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції, 24-25 жовтня 2019 р., Мукачево / Ред.кол.: Т.Д.Щербан (гол.ред.) та інш. – Мукачево: Вид-во МДУ, 2019.– С.129-131.

Структура магістерської роботи складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури (86 найменувань) та 14 додатків. У роботі вміщено 2 таблиці та 7 діаграм. Загальний обсяг – 134 сторінок, основного тексту 67 сторінок.

ВИСНОВКИ

Наше наукове дослідження присвячене вивченню, систематизації та узагальненню знань про можливості застосування народної іграшки в педагогічному процесі сучасного закладу дошкільної освіти.

Грунтовно опрацювавши поставлені перед собою завдання, ми дійшли наступних висновків:

- педагогічний процес у дошкільному закладі освіти – це спеціально організована, динамічна взаємодія педагога і дітей, спрямована на забезпечення їх навчання, виховання, розвитку та сприяє психологічному, розумовому, моральному та фізичному розвитку дитини. І ефективно забезпечити цю взаємодію можливо тільки в закладах дошкільної освіти, де є відповідні кваліфіковані педагоги;

- організація педагогічного процесу у закладі дошкільної освіти здійснюється відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту», Базового компоненту дошкільної освіти та реалізується відповідно до програм розвитку, навчання, виховання дітей, що рекомендовані Міністерством освіти і науки України.

В умовах модернізації змісту, форм та методів дошкільної освіти відбувається трансформація змісту освітньої діяльності вихователів, що сприяє зникненню розуміння педагогічного процесу лише як способу передачі знань вихованцям, а формує у педагога-дошкільника комплексне бачення освітньої функції, як передачі життєвого досвіду в умовах творчого співробітництва під час вирішення нагальної навчальної або життєвої проблеми.

Головними принципами педагогічної взаємодії в умовах дошкільця є взаємна повага між усіма учасниками педагогічного процесу, довіра, доброзичливість, відкритість, що стимулює зростання активності дитини, створює можливості для задоволення її актуальної потреби у творчій самореалізації та самоствердженні;

- справжнє виховання не може існувати поза традиційною культурою

певної нації. Всі найвидатніші педагоги світу визнавали, що виховання дитини завжди має ґрунтуватися насамперед на культурно-історичних цінностях свого народу, і тільки на чітко сформованих підвалинах національної ідентичності може відбуватися знайомство з традиціями інших народів.

Найважливіше значення для розвитку особистості дитини дошкільного віку має гра, в ході якої дитина виконує роль дорослих, відтворює їхню діяльність і взаємини, знайомиться з доступними для неї правилами і мотивами поведінки. Передумовою розвитку гри є іграшка через використання якої діти вчаться розпізнавати, розрізняти та називати форму, колір, розмір, напрямок, положення, протяжність предметів, ознайомлюються з кількісними показниками, числом, цифрою, усвідомлюють просторові поняття тощо.

Теоретики і практики психології визначають іграшку як основний предмет трансляції базових культурних установок, образів, що становлять основу картини світу. На їх думку для дитини іграшка – це не просто забава, а культурне знаряддя, за допомогою якого вона засвоює величезний і складний світ, осягає закони людських взаєностосунків і вічні істини.

Особливого значення у вихованні дітей дошкільного віку на основі народної творчості набуває народна іграшка як «найдоступніший емоційний засіб народної педагогіки». Художньо оформлена іграшка збуджує у дитини естетичні почуття і переживання, формує естетичний смак, сприяє її духовному збагаченню. Саме традиційна народна іграшка, зберігає у собі пластичну і образну пам'ять про ті далекі часи, коли людина вперше почала використовувати природні матеріали для створення речей, які не тільки у чомусь допомагали, щось позначали, а й щось символізували. Також іграшки особливо потрібні для дітей дошкільного віку, оскільки, вони допомагають знаходити образні відповідники між реально конкретним та умовно-узагальненим, осягати світ предметних реалій через пластично доцільні та дотично-комфортні форми.

Традиційні народні іграшки використовують з метою естетичного,

морального, розумового, фізичного виховання. Граючись, дошкільник розвивається, пізнає світ, наслідує і засвоює соціальний досвід. Народна іграшка вносить у педагогічний процес закладу дошкільної освіти інформаційну, мотиваційно-стимулюючу, сенсорну, гедоністичну, евристичну, аксіологічну, культурологічну, навчальну, розвиваючу та виховну функції.

Іграшки різняться не тільки за видом, а й за регіональними особливостями. Відповідно до традицій регіону іграшки відмінні за формою, кольором, технікою виготовлення, візерунком, оздобленням використовуючи для цього різноманітний природний матеріал: глину, дерево, соломку, сир, тісто тощо. В давнину для дітей робили звукові й музичні інструменти: сопілки, деркачі, калатала, скрипочки тощо, механічні іграшки (рухливі фігурки людей та звірів, коники та пташечки на колесах), «замороки», окреме місце в ієрархії іграшки посідали ігрові ляльки. З давніх часів дійшли до нас ляльки «мотанки», вузлові ляльки зроблені з куделі, зеленої трави, соломи або хусточки. Саме через саморобну ляльку дитині передається сутність етнічних смаків та вподобань, образних уявлень з урахуванням регіональних особливостей.

Нажаль, останнім часом, роль народної іграшки втрачає значущість у сучасній освітній системі. Підбираючи іграшки для своїх дітей, дорослі обминають народні іграшки, надаючи перевагу сучасним, “модним” фігуркам – персонажам зарубіжних та фантастичних мультфільмів. Така іграшка інколи стає навіть шкідливою для дитини, породжує негативізм у її поведінці, жорстокість, войовничість, схильність до ігнорування батьківського слова.

Практичне дослідження застосування народної іграшки в педагогічному процесі ми проводили в Куштановицькому дошкільному навчальному закладі Верхньокоропецької сільської ради Мукачівського району Закарпатської області.

Метою пошуково-розвідувального експерименту виступило з’ясування який рівень знань дітей дошкільного віку про народну іграшку та ставлення

вихователів до застосування народної іграшки в навчально-виховному процесі закладу дошкільної освіти та діагностику знань про народну іграшку, умінь та навичок її виготовлення;

- за результатами констатуючого етапу експерименту було визначено що рівень знань дошкільників про народну іграшку низький. Тільки 0,27% (3 дітей) мали середній рівень знань.

Після активного заняття з дітьми з народною іграшкою, результати рівня знань дітей про народну іграшку суттєво зросли. З першого завдання 0,18% мали низький рівень, а 0,82% - середній та високий. З другого і третього завдань – результати виявилися ідентичними: 36% дітей з низьким рівнем знань та по 64% з середнім та високим.

Що стосується ставлення вихователів до застосування народної іграшки в навчально-виховному процесі закладу дошкільної освіти – всі педагоги, незважаючи на те, як на практиці вони використовують народну іграшку відмітили, що в педагогічному процесі сучасного закладу дошкільної освіти слід застосовувати народну іграшку. Проте, нами було з'ясовано, що педагоги потребують доповнення знань про народну іграшку та формування умінь та навичок її виготовлення. Також, ефективними вважаємо розроблені нами рекомендації щодо створення в закладі дошкільної освіти міні-музею «Народної іграшки».

Оскільки серед завдань, які ми формували на початку нашого дослідження не було визначення впливу використання народної іграшки на розвиток дитини дошкільного віку, ми це не проводили. Проте, перспективу подальших розвідок ми вбачаємо у вивченні впливу використання народної іграшки на розумовий, психічний, емоційний, естетичний, фізичний розвиток дітей дошкільного віку.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>